

ОД ИСТОГ АУТОРА

ЗАВЕТ ХЕРОЈА
ХИМЕРИНА КРВ
ОСВЕТНИЦИ И КЛЕВЕТНИЦИ

С л а в и ш а
П а в л о в и ћ

АПИСОВ АПОСТОЛ

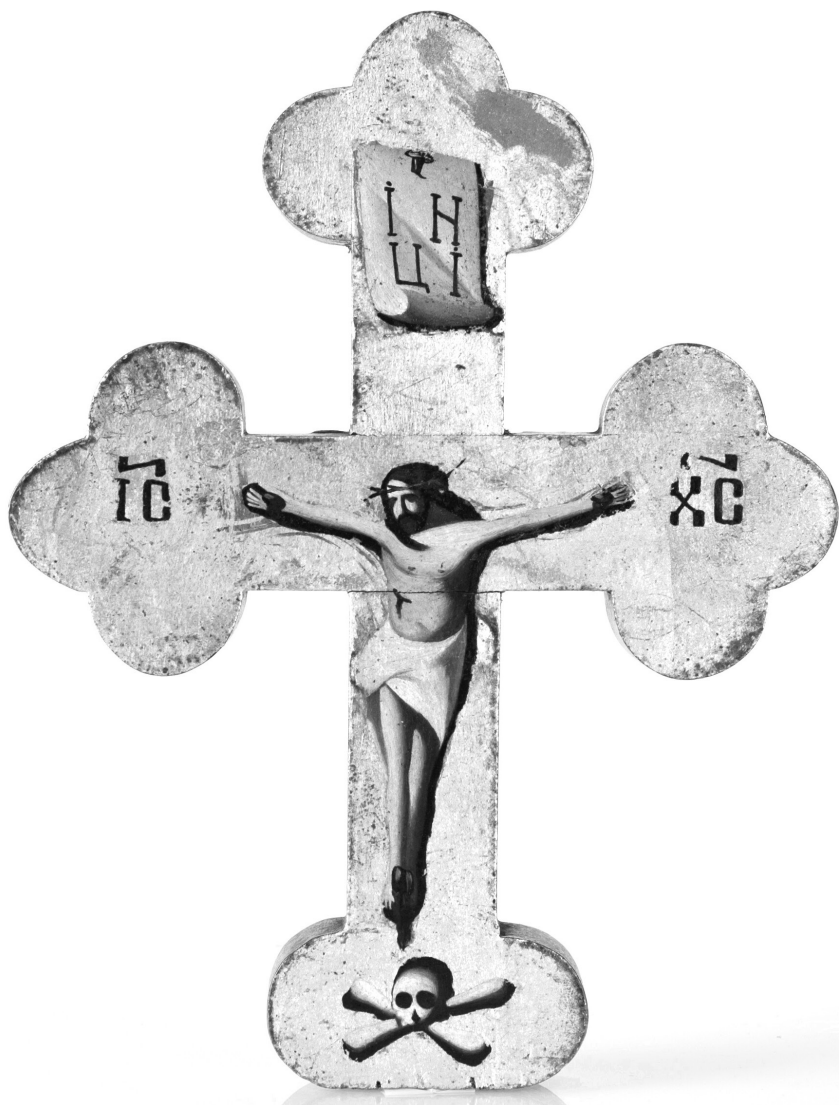
Copyright © 2016, Славиша Павловић

Copyright © овог издања 2026, ЛАГУНА

*У знак сећања на
Људишу Ситојановића (1984–2015)*

*Јер заиста вам кажем: Ако имаће вјере колико зрно
јорушично, рећи ћеће јори овој: њрећи одавде њамо, и
њрећи ће, и ништа вам неће бити немоћне.*

Свето Јеванђеље од Матеја, 17,20
Свето Писмо СПЦ
Нови Завет

*Обредни крстї орїанизације Уједињење или смртї
(їредња сїрана), Истїоријски музеј Србије.*

ДОСИЈЕ #1

Јун 1953.

Тромим корацима, болесних ногу и повређене кичме, придржавајући се за дрвену ограду, пуковник је изашао на трем. Ноге га нису служиле као некада. Пажљиво се спустио на столицу, држећи кабл телефона.

Штап није користио. Подсећао га је на политичара Николу Пашића, лопужу и злотвора, који се богатио на свакој проливленој капи српске крви. Иако су прошле скоро три деценије од Пашићеве смрти, он је, попут вампира, за пуковника био жив, све док не сване, односно док солунски процес не прогласе ништавним.

Оне ноћи, када су га наводно стрељали, Пашић је испрао грех у шампањцу, уверен да је заувек уклонио човека који га је ударао по прстима сваки пут када би руку завукао у државну касу. Политичар је преминуо неколико година касније, понижен и осрамоћен афером коју су доказали пуковникови људи.

Међутим, дошао је дан када ће Пашића коначно сахранити и пробити му глогов колац кроз срце. У далеком

Београду, у отаџбини, све је добро припремљено. Лека је предао захтев, Божин Симић, црнорукац убачен међу комунисте, прибавио је доказе, а Тиосав Велимировић, владикин синовац, правно је уобличио захтев за рехабилитацију.

Знао је да ће његов образ поново бити чист. Тито се неће мешати. Не сме! Зна он врло добро ко су црнорукци.

Срце му је снажно лупало, као оне мајске ноћи 1903. године, када је са војницима утрчао у двор.

Телефон је зазвонио.

— Честитам, пуковниче, управо су ми јавили — чуо је владикин глас. — Видиш да се правда пре или касније покаже. Земаљски судови ништавни су колико и људско тело.

1

Након дипломирања на журналистици запослио сам се у некада престижном дневном листу *Слобода*. Мој таленат брзо је примећен. За само неколико месеци рада постављен сам на место уредника културне рубрике. Иако је унапређење образложено као награда, сви су знали да се главни уредник на такав корак одлучио како би моје писање преусмерио на културу, уместо да ме свакодневно цензурише због политичких текстова.

Миодраг Мића Цветковић, главни уредник листа, био је миљеник сваке власти, и познат по одсуству критике према владајућим гарнитурама, али се према новинарима увек понашао надмено: изгледа да природна потреба малог човека није да се уздигне високо, него да буде виши од осталих. Вештина да унапред предвиди догађаје на политичкој сцени деценијама га је одржавала на високим позицијама у новинарству, тако да ја никако нисам имао простора да покажем сав свој таленат.

У тренуцима када сам постао уредник рубрике, као награду добио сам и, без икакве потребе и повода, свог личног увлакача, човека који се понадао да ће га пријатељство са мном унапредити на место заменика уредника рубрике, које је потпуно безначајно. Изгледа да полтронима није битно шта представљају, већ како се другима приказују.

Он ми је дословно пренео коментар главног уредника Миће, приликом мог унапређења.

– Нека луди Павле Говедарица напада мало културне раднике, то у Србији ионако нико неће читати, а ако и буде читао, то никога не може увредити. Држава и министар културе су толико понизили културне раднике да неће ни приметити критике малог и недоказаног новинара жељног славе.

Неколико дана касније у редакцији се појавио мушкарац средње висине, светлих очију и дуже плаве косе. Стар око тридесет година, у дугом црном кожном капуту, личио је на шпијуна из старих филмова. Понудио сам му да седне, али он је одбио с образложењем да жури. Пред мене је спустио велики коверат.

– Подаци о малверзацијама у Министарству културе – рекао је.

– Јесу ли ту озбиљни докази?

– Ту је све, Павле. Не брините. Журим. Јавићу вам се.

Сумњичаво сам отворио коверат. У првом документу налазио се извештај комисије министарства културе о додели средстава за превод књижевних дела. Упоредио сам добијени извештај са извештајем који је објављен на сајту министарства – био је идентичан. Међутим, други документи пружали су доказе о форсирању једног писца: додељена му је много виша сума од тржишне, иако су, у односу на друге ауторе, његови тиражи били мизерни.

Нажалост, било је и много непроверљивих информација, али занимљивих за причу, јер су упућивале на корупцију приликом доделе средстава.

На сваком документу био је, уз то, отиснут необичан печат – глава костура, праћена симболима које нисам разумео, док је испод симбола стајао натпис: В. Ц. УПРА-ВА. Писало је нешто и изнад симбола, али то нисам могао да прочитам због нејасно отиснутог печата.

Одлучио сам да напишем и објавим чланак; изнео сам многе сумње, али и поставио питања, што је изазвало благу подршку уметника. Убрзо, уредник ме је позвао на разговор.

– Павле, слушај шта ћу ти рећи. Нећеш у животу добро проћи ако рад будеш заснивао на критикама. Не вреди, и ја сам то покушао у младости, па су ме згазили. Сва срећа па сам имао другу шансу – овако је започео.

– У праву сте, шефе, немојте да се случајно неком замесимо. Најбоље је да климам главом и потврђујем – одговорио сам му потпуно смирен, и навикнут на цензуру.

– Полако, мали, доћи ће време када ћеш схватити какав је свет. Власт се никада не мења, мењају се само људи на власти. А они увек исто траже. Разумеш?

– Наравно да разумем, шефе. Ви сте уредник, а знате како кажу: какав уредник, такве новине.

Одједном је поскочио, усхићен.

– Ту си у праву, морам да ти признам. Већ три недеље смо најпродаванији дневни лист, младићу – одговорио је надмено и кренуо према вратима.

Када је долазио власник листа, антипатични Енглец, послужио сам као преводилац, али не само у редакцији, већ сам га предусретљиво провео кроз најбоље клубове у граду, па је Мића помислио да смо постали пријатељи – и да би му отказ упућен мени могао створити проблеме са власником.

Моје знање енглеског језика било је резултат како свакодневног учења и труда, тако и среће, јер сам од детињства, осим учења у школи, похађао све могуће курсеве, са успехом, у жељи да постанем новинар коме границе и језици не представљају проблем. Одмах након новинарства уписао сам се на енглеску књижевност, не да бих дипломирао, већ да сирово знање усавршим и побољшам граматику која ми је задавала највише проблема.

Већ месецима станујем са Полом, америчким студентом славистике, ког сам упознао на Филолошком факултету. Неозбиљан и веселог духа, дуге косе и плавих очију, понашао се као хипик који је напустио урбану средину и задовољство пронашао у егзотичној земљи. Његово знање српског језика било је на нивоу мог енглеског, па смо један другоме исправљали и изговор и граматику.

После неколико месеци заједничког живота, када се наше познанство претворило у право пријатељство, испричао ми је своју тешку животну причу. Мајку није запамтио, умрла је неколико месеци након његовог рођења, док се отац, у потрази за послом, преселио у суседни град и старатељство препустио Ричарду и Роуз, мајчиним родитељима. Врло брзо се оженио и престао да га посећује. Међутим, понекад би послао новац и позвао телефоном; Полу су се ти разговори чинили непотребним јер, како је рекао, у његовим речима никад није осетио искрену жељу, већ само блажу дозу гриже савести. Ипак, поред свега, своје детињство сматрао је посебним, и имао је жељу да га поново проживи, највише због бабе и деде, који су му заменили родитеље. Док је причао о њима, на Половим уснама се појављивао благ и мио осмех, који је мени, пажљивом слушаоцу, говорио много више од свега изреченог.

Нажалост, бака је умрла када је напунио седамнаест година, док се дедин живот завршио три године касније.

Неколико месеци пре смрти деда се побринуо да обезбеди унука и у тестаменту именовао Пола као свог јединог наследника, уз свакодневне савете да фарму прода и новац уложи у своје школовање.

Након његове смрти Пол је остао сам. У почетку није размишљао о продаји фарме. Међутим, одлуку да послуша дедин савет убрзали су даљи рођаци, који су ово видели као прилику да се преселе код њега како би му наводно помогли, али се позадина те помоћи јасно разазнавала: искористити младог и неискусног момка. Бистар и самосталан, какав је одувек био, или натеран да буде, Пол је вешто избегао непожељне рођаке и са гомилом новца на рачуну одлучио да отпутује далеко, у Европу, где га нико неће тражити. Његова прва одредница био је Лондон, потом Париз и напоследку Москва, где се заљубио у једну Српкињу пошто је са њом провео неколико дана. Без обзира на то што се потом више никада нису видели, Полова заљубљеност у ту жену претворила се у љубав према њеном народу, па је одлучио да послуша дедине савете о учењу, и уписао се на студије српског језика на Филолошком факултету у Београду.

Захваљујући нашем пријатељству ја сам добио прилику да научим много више о Америци и тамошњем начину живота, свакодневно посматрајући младог бунтовног Американца, потпуног анархисту, који се претвара у Србина националисту, одушевљен нашим менталитетом, храброшћу, али понајвише кухињом, надахнут нашим идентитетом.

Полове приче о лепотама Јужне Дакоте помно сам пратио, у нади да ћу једног дана посетити Америку, све то описати и објавити у културној рубрици слободне *Слободе*.

2

Како су месеци пролазили, поправљала се и моја позиција уредника културне рубрике дневног листа *Слобода*. Схвативши да се сукоб са Мићом Цветковићем никако не може завршити у моју корист, одлучио сам се за примирје како бих у свом домену обезбедио потпуну аутономију, надајући се да ћу тако бити боље примећен, и брзо се пребацити у нову редакцију. На моје изненађење, квалитет мог рада први је препознао омражени уредник, и одлучио да га искористи тако што ми је повећао плату и годину дана касније именовао ме за свог заменика. То није велика сатисфакција, јер и даље ништа нисам могао да урадим на своју руку, осим када су у питању три стране из области културе.

– Видиш, мали, од тебе сам направио озбиљног новинара – рекао ми је једног јутра док смо испијали прву кафу.

– Зар сте ви некада сумњали у мене, шефе? – саркастично сам узвратио.

– Сумњам ја и сад, али и видим. Вредан си, знаш посао, само имаш потребу да се доказујеш.

– Само вам се чини.

– Мада, видим да лајеш само у четири зида. Више то не радиш у новинама. То је напредак! – насмејао се, потом се по обичају поново уозбиљио и, вртећи главом, наставио.

– Е, то лајање је последњи стадијум. Кад престанеш да лајеш и почнеш да размишљаш о финансијама, онда ћу ти дозволити да комплетне новине урадиш без мене. Наравно, мој потпис главног уредника и тада остаје. Ипак, засад само учи и слушај!

Потврдно сам климнуо главом, размишљајући о дану када ће Мића испунити обећање. Био сам убеђен да ће једног дана стварно попустити, нарочито ако наставим да радим по његовим инструкцијама и скратим подугачак језик, који ми је од детињства доносио више штете него користи.

Вратио сам се у стан и покушао да се одморим. Међутим, зидови старе зграде нису дозвољавали приватност – били су танки као папир. Више пута сам се насмејао слушајући збуњеног професора Пола како са својом ученицом неуспешно покушава да промени тему разговора и успостави пријатељски однос, док га саговорница веома вешто и дипломатски враћа на вежбање изговора. Наиме, схвативши да су његови планови већ на почетку доживели неуспех, Пол је био приморан да држи часове енглеског, у чему је заиста био одличан, али је било очигледно и да му се ова нова девојка допада.

Чуо сам скрипу собних врата.

– Павле, дођи да упознаш моју најталентованију ученицу – узвикнуо је гласно, како би и она чула.

– Па сигурно да је најбоља кад је једина – одговорио сам шапатом.

– Тише, идиоте, чуће нас – одговорио је кроз осмех и руком ме позвао да кренем.

– Сара – рекла је смешећи се радознало када сам ушао у Полову собу.

– Павле – одговорио сам.

– Значи, ти си тај чувени Павле?

– А по чему сам ја то чувен?

– Твој пријатељ ми је причао како добро говориш енглески, па сам морала да упознам човека коме је енглески као матерњи. А и личите, имате исте очи!

– Ко личи? – узвикнуо је Пол. – Ако ниси задовољна часовима, немој да ме вређаш.

– Ја заиста признајем да је Пол супериорнији у сваком погледу. Хајде, молим те, скувај Сари и мени једну лепу кафу.

Уз увек присутни смешак, Пол се упутио према кухињи. Сара и ја ћаскали смо неколико минута, а онда је она морала да крене. Кафу није попила, а напори да добијем њен број телефона били су узалудни. Ниска, црне косе и продорних црних очију, окупирала је моје мисли. Одавно нисам упознао тако лепу и шармантну девојку. Чини ми се да ме је одбијањем још више привукла.

Нешто касније, када је Пол отишао да се тушира, из његовог телефона преписао сам Сарин број и чекао јутро како бих начинио први корак. У том размишљању и смишљању првог корака, појавиле су се многе идеје – неке веома глупе, неке симпатичне, али ниједна није била оригинална и довољно интелигентна да импресионира Сару.

Заспао сам у потрази за најбољим решењем.